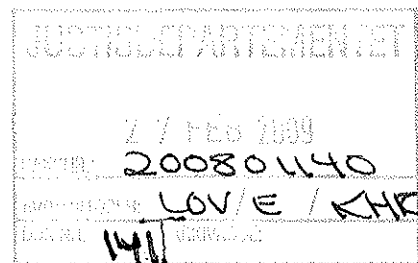

VIKNA KOMMUNE

Rådmann

Det Kgl. Justis- og politidepartement
postboks 8005 Dep
0030 Oslo

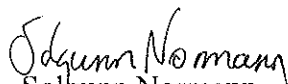
MELDING OM VEDTAK

—	Deres ref:	Vår ref:	Saksbeh:	Arkivkode:	Dato:
		2009/30-3	Solgunn Normann, 74 39 33 16	030	26.02.2009

Høring NOU 2007 : 13 Den nye sameretten.

Vedlagt oversendes Vikna kommunestyres behandling og vedtak av ovennevnte sak i møte 12.02.09.

Med hilsen

Solgunn Normann
sekretær

VIKNA KOMMUNE

Postadresse

Postboks 133, Sentrum

7901 RØRVIK

Telefon

74 39 33 00

Telefaks

74 39 00 70

E-post: vikna@vikna.kommune.no

SAKSFRAMLEGG

Saksnr.: 2009/30-2
Arkiv: 030

Dato: 09.01.2009
Saksbehandler/Tlf: Trine Kvalø / 74 39 33 04

Utvalgssaksnr	Utvalg	Møtedato
3/09	Formannskap	21.01.2009
4/09	Kommunestyre	12.02.2009

Høring NOU 2007 : 13 Den nye sameretten.

Vedlagte dokumenter:

- 1 Justis- og politidepartement - NOU 2007: 13 Den nye samerette - høring.

Dokumenter ikke vedlagt:

- NOU 2007:13 Bind A og Bind B (tils.1369 s.) Det vises til:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressesenter/pressemeldinger/2007/Samerettsutvalgetoverleverer-sin-innsti-2.html?id=493171>
- NOU 2007:14 - Samisk naturbruk og rettssituasjon fra Hedmark til Troms (743 s.) Det vises til:
<http://www.regjeringen.no/pages/2028991/PDFS/NOU200720070014000DDDPDFS.pdf>

RÅDMANNENS FORSLAG TIL VEDTAK:

Med bakgrunnen i Samerettsutvalgets folkerettslige opprinnelse og mandat er det en meget viktig konstatering at konklusjonene etter flere års mangfoldig og grundig arbeid har sterk flertallsforankring, og at de kompromiss- eller konsensusforslag som har fått gjennomslag har sterk støtte også fra samisk hold. Vikna kommune vil derfor generelt støtte flertallets forslag med følgende presiseringer og merknader:

1. Når det gjelder forvaltningen av grunnbokshjemmelen for statsgrunn i Nord-Norge og statsallmenninger i Sør-Norge, oppfattes dette som et underordnet forhold som en i det store perspektivet bør kunne ta seg nødvendig tid til å avklare. Dette taler for at en kan ta den tid som behøves for å ta stilling til hvilket organ som skal ha grunnbokshjemmelen i Sør-Norge. Det er mer vesentlig hvordan organet settes sammen og styres, og hvilket mandat det får. Det er dessuten meget vesentlig punkt å få stadfestet at Hålogalandsallmenningens grunn, så vel som statsallmenning i Sør-Norge, som hovedregel ikke skal kunne avhendes, det vil si selges/privatiseres. Dette vil bidra til fortsatt å sikre tradisjonelle bruksretter mot å bli redusert eller overført til andre uavhengig av hvem som har grunnbokshjemmelen. En slik fortsatt trygghet for allmenningsrettens vern vil være meget viktig å få fastslått, og spørsmålet er også viktig for debatten om hvem som kan ha grunnbokshjemmelen, jfr. Statskogs evt. fortsatte rolle i Sør-Norge
2. Vikna kommune støtter forslag til lov om kartlegging og anerkjennelse av rettigheter til grunn og naturressurser fra og med Troms og sørover. En oppfatter dette som en naturlig oppfølging av de forpliktelser Norge har anerkjent ved ratifiseringen av ILO-konvensjon nr 169 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Samerettsutvalgets utredninger godtgjør etter vårt syn at det er mye som tyder på at denne kartleggingen vil avdekke forhold som vil endre synet på de rettigheter til grunn og naturressurser som tilligger den samiske befolkningen, og som ikke har vært tilstrekkelig hensyntatt i dagens forvaltning og rettsorden. Vikna kommune imøteser en slik utvikling for å jamstille den samiske befolkningens rettigheter. Videre ser en på dette som en naturlig utvikling av den kunnskapsoppbygging og de lovendringer og rettskraftige avgjørelser som har funnet sted i Norge etter at Samerettsutvalget begynte sitt arbeid tidlig på 1980-tallet.
3. Et annet vesentlig punkt i flertallets innstilling er at en forutsetter tilbakeføring av festeinntekter og andre grunneierinntekter til de lokalsamfunn hvor inntektene er generert, etter dekning av utgifter til egen drift. Dette er et mål som støttes fullt ut.
4. Vikna kommune støtter også forslaget om at det kan pålegges kontaktmøter mellom fjellstyrene og reindriftens områdestyrer (ny § 10 a), at reindriftens representasjon ikke som i dag skal erstatte jordbrukets representasjon, men at begge grupper skal ha to styremedlemmer hver. Dette vil sikre en reell jamstilling av representasjon, og får som konsekvens at antall styremedlemmer i de aktuelle fjellstyrene utvides fra fem til sju. En ser det også som naturlig at det inntas en prinsippbestemmelse i fjellova § 1 siste ledd som fastslår at retten til samisk reindrift, i områder der slik reindrift har vært drevet fra gammelt av, er en selvstendig bruksrett i statsallmenningene på linje med andre bruksrettigheter med grunnlag i alders tids bruk.

Videre støttes forslaget om å styrke og jamstille den samiske innflytelse på statens grunneierrdisposisjoner i statsallmenningene og på annen aktuell statsgrunn i Sør-Norge, ved at ett av medlemmene i Statskog SFs styre oppnevnes etter forslag fra Sametinget og at foretakets vedtekter tilpasses dette.

5. Vikna kommune ber om at Samerettsutvalgets forslag om endringer i plan- og bygningsloven, jfr. forslag til ny § 17-3, vurderes nøye ut fra at hovedmålet må være å oppnå en jamstilling av rettigheter, og ikke en forskyvning som medfører en ny ulikevekt. En ber derfor om at de bemerkninger USS har gitt til denne bestemmelsen gis en grundig vurdering.

Saksprotokoll i Formannskap - 21.01.2009

Behandling:

Forslag fra ordfører Karin Søråunet:

Saken utsettes i påvente av KS NT's behandling.

Votering:

Det ble votert over utsettelsesforslaget.

Utsettelsesforslaget falt med 6 mot 1 stemme.

Habilitet:

Før behandlingen av saken ba ordfører Karin Søråunet formannskapet om å vurdere hennes habilitet, jfr. FVL § 6e, da hun er styremedlem i Stasskog.

Formannskapet drøftet saken og konkluderte med at Søråunet var inhabil i denne saken. Hun deltok derfor ikke i behandlingen.

Forslag fra Harald Holand:

(Forslag til tilleggsbemerkning til saken):

Med relasjon til "Myndighetenes plikt til å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv", vil Vikna kommune peke på at de elever som velger samisk som sidespråk, skal være fullstendig fritatt fra andre sidespråk. Dette for at de kan konsentrere seg om det språk de selv velger – og ikke bli "forstyrret" av to språk som er svært like – og som for et stort flertall vil være ødeleggende for god språkutvikling.

Votering:

Det ble først votert over tilleggsbemerkning fra Harald Holand.

Forslaget falt med 2 mot 4 stemmer.

Deretter ble det votert over rådmannens forslag til vedtak.

Enstemmig vedtatt.

Vedtak:

Med bakgrunnen i Samerettsutvalgets folkerettslige opprinnelse og mandat er det en meget viktig konstatering at konklusjonene etter flere års mangfoldig og grundig arbeid har sterk flertallsforankring, og at de kompromiss- eller konsensusforslag som har fått gjennomslag har sterk støtte også fra samisk hold. Vikna kommune vil derfor generelt støtte flertallets forslag med følgende presiseringer og merknader:

1. Når det gjelder forvaltningen av grunnbokshjemmelen for statsgrunn i Nord-Norge og statsallmenninger i Sør-Norge, oppfattes dette som et underordnet forhold som en i det store perspektivet bør kunne ta seg nødvendig tid til å avklare. Dette taler for at en kan ta den tid som behøves for å ta stilling til hvilket organ som skal ha grunnbokshjemmelen i Sør-Norge. Det er mer vesentlig hvordan organet settes sammen og styres, og hvilket mandat det får. Det er dessuten meget vesentlig punkt å få stadfestet at Hålogalandsallmenningens grunn, så vel som statsallmenning i Sør-Norge, som hovedregel ikke skal kunne avhendes, det vil si selges/privatiseres. Dette vil bidra til fortsatt å sikre tradisjonelle bruksretter mot å bli redusert eller overført til andre uavhengig av hvem som har grunnbokshjemmelen. En slik fortsatt trygghet for allmenningsrettens vern vil være meget viktig å få fastslått, og spørsmålet er også viktig for debatten om hvem som kan ha grunnbokshjemmelen, jfr. Statskogs evt. fortsatte rolle i Sør-Norge
2. Vikna kommune støtter forslag til lov om kartlegging og anerkjennelse av rettigheter til grunn og naturressurser fra og med Troms og sørover. En oppfatter dette som en naturlig oppfølging av de forpliktelser Norge har anerkjent ved ratifiseringen av ILO-konvensjon nr 169 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Samerettsutvalgets utredninger godtgjør etter vårt syn at det er mye som tyder på at denne kartleggingen vil avdekke forhold som vil endre synet på de rettigheter til grunn og naturressurser som tilligger den samiske befolkningen, og som ikke har vært tilstrekkelig hensyntatt i dagens forvaltning og rettsorden. Vikna kommune imøteser en slik utvikling for å jamstille den samiske befolkningens rettigheter. Videre ser en på dette som en naturlig utvikling av den kunnskapsoppbygging og de lovendringer og rettskraftige avgjørelser som har funnet sted i Norge etter at Samerettsutvalget begynte sitt arbeid tidlig på 1980-tallet.
3. Et annet vesentlig punkt i flertallets innstilling er at en forutsetter tilbakeføring av festeinntekter og andre grunneierinntekter til de lokalsamfunn hvor inntektene er generert, etter dekning av utgifter til egen drift. Dette er et mål som støttes fullt ut.
4. Vikna kommune støtter også forslaget om at det kan pålegges kontaktmøter mellom fjellstyrene og reindriftens områdestyrer (ny § 10 a), at reindriftens representasjon ikke som i dag skal erstatte jordbrukets representasjon, men at begge grupper skal ha to styremedlemmer hver.

Dette vil sikre en reell jamstilling av representasjon, og får som konsekvens at antall styremedlemmer i de aktuelle fjellstyrene utvides fra fem til sju. En ser det også som naturlig at det inntas en prinsippbestemmelse i fjellova § 1 siste ledd som fastslår at retten til samisk reindrift, i områder der slik reindrift har vært drevet fra gammelt av, er en selvstendig bruksrett i statsallmenningene på linje med andre bruksrettigheter med grunnlag i alders tids bruk.

Videre støttes forslaget om å styrke og jamstille den samiske innflytelse på statens grunneiерdisposisjoner i statsallmenningene og på annen aktuell statsgrunn i Sør-Norge, ved at ett av medlemmene i Statskog SFs styre oppnevnes etter forslag fra Sametinget og at foretakets vedtekter tilpasses dette.

5. Vikna kommune ber om at Samerettsutvalgets forslag om endringer i plan- og bygningsloven, jfr. forslag til ny § 17-3, vurderes nøye ut fra at hovedmålet må være å oppnå en jamstilling av rettigheter, og ikke en forskyvning som medfører en ny ulikevekt. En ber derfor om at de bemerkninger USS har gitt til denne bestemmelsen gis en grundig vurdering.

Saksprotokoll i Kommunestyre - 12.02.2009

Behandling:

Habilitet:

Før behandlingen av saken ba ordfører Karin Søråunet kommunestyret om å vurdere hennes habilitet, jfr. FVL § 6e, da hun er styremedlem i Stasskog.

Kommunestyret drøftet saken og konkluderte med at Søråunet var inhabil i denne saken. Hun deltok derfor ikke i behandlingen.

Vedtak:

Formannskapetets forslag til vedtak enstemmig vedtatt.

SAKSGRUNNLAG

Sakens er utarbeidet på grunnlag av sakens dokumenter og et felles saksframlegget saksbehandlet av Snåsa kommune ved et interkommunalt samarbeid mellom kommunene i Indre Namdal.

SAKSOPPLYSNINGER

Samerettsutvalgets utredning NOU 2007:13 er sendt ut på høring, med høringsfrist 15. februar 2009. Utredningen inneholder flere lovforslag knyttet til samiske rettigheter til land og vann i tradisjonelle samiske områder sør for Finnmark samt en del forslag som også gjelder Finnmark.

Forhistorien til Samerettsutvalget viser at opprettelsen bygger på en langvarig og sammensatt folkerettslig utvikling hvor Alta-saken på mange måter kan sies å ha utløst et vendepunkt i norsk samepolitikk. Den omfattende tillitskrisen som oppsto i kjølvannet av denne saken ledet til oppretting av Samerettsutvalget i 1980. Etter dette er det kommet en rekke utredninger, lover/lovendringer og ratifiseringer/innkorporering av internasjonale konvensjoner som etter hvert har ført til at staten har innrømmet tydeligere forpliktelser overfor det samiske folk både som urfolk og minoritet.

Samerettsutvalget avga sin første innstilling i 1984 (NOU 1984: 18). Denne dannet grunnlaget for sameloven (trådte i kraft i 1989), som blant annet inneholder bestemmelsene om forvaltningsområde for samisk språk hvor bla. Snåsa kommune er innlemmet og 1988 Grl. § 110a, som lyder *"Det paaligger Statens Myndigheder at lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og udvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv."*

Utvalgets arbeid med "retten til land og vann" ble påbegynt i 1986. NOU 1993: 34 "Rett til og forvaltning av land og vann i Finnmark" fremholdt blant annet med at: *"Staten må anses som eier av de tidligere umatrikulerte arealene i Finnmark. Dette gjelder ikke bare den ytre delen ... men også den indre delen".* Videre: *"Det kan ikke utelukkes at enkelte bygdelag har ervervet særlig rett til bruken av visse ressurser med hjemmel i reglene om alders tids bruk, lokal sedvanerett eller 'festnede forhold'."*

Samerettsutvalget fremholdt videre i NOU 1997: 4 "Naturgrunnlaget for samisk kultur": *"Hvis folk i ei bygd har drevet en forholdsvis intensiv og langvarig bruk av utmarksgodene i sitt nærområde i den tro at de har en rett som samsvarer med bruken, kan det være etablert lokal sedvanerett som kan gå foran allmenn lovgivning."*

Dette standpunktet, og lignende erkjennelser, ble viktig som grunnlag for det videre arbeidet i det regjeringsoppnevnte utvalget.

Samerettsutvalget ble gjenoppnevnt i 2001 for å utrede rettigheter til land og vann i samiske områder fra og med Troms og videre sørover. Utvalget ble bedt om å redegjøre for historiske forhold og å vurdere behovet for endringer i gjeldende rett. På denne bakgrunn fremmer utvalget en rekke lovforslag i NOU 2007:13 - Den nye sameretten - den 3. des 2007.

Av utvalgets pressemelding framgår blant annet:

"Utvalget foreslår nye lover om kartlegging og anerkjennelse av rettigheter til grunn og naturressurser i tradisjonelle samiske områder fra og med Troms og sørover, om forvaltningsordningen for statsgrunn i Nordland og Troms (og) om saksbehandling og konsultasjoner ved tiltak som kan få virkning for bruken av grunn og naturressurser i tradisjonelle samiske områder. Utvalget foreslår også endringer i fjellova, reindriftsloven, naturvernloven, bergverksloven og plan- og bygningsloven. Forslagene tar sikte på å legge til rette for effektiv gjennomføring av statens folkerettslige forpliktelser overfor samene."

Et viktigformål er også at forvaltningen skal skje til beste for samisk kultur og for lokalbefolkningen og allmennheten for øvrig.

Mandatet var meget omfattende, og kan i kort form sammenfattes slik (Sakset fra USS utkast til uttalelse):

- Gi en historisk redegjørelse for sedvaner og rettsoppfatninger fra og med Hedmark til og med Troms
 - Framstille rettsutviklingen og rettstilstanden i dag
 - Identifisere områder i samsvar med ILO 160, art. 14 nr 2
 - Utrede forvaltning av grunn og naturressurser, herunder om fjellova skal legges til grunn
 - Vurdere reindriftens rettigheter
 - Utrede behovet for lovendringer som kan trygge samisk bruk av grunn og naturressurser
- Av pressemeldingen fra utvalget framlagt 3. des. 2007 framgår ellers følgende konsentrert av utvalgets innstilling (sitat):

Kartlegging av rettigheter

Samer og andre kan ved langvarig bruk av land og vann ha opparbeidet rettigheter til grunn og naturressurser i utvalgets mandatområde. Utvalget foreslår en kommisjon som skal kartlegge slike rettigheter og en særdomstol for å avgjøre tvister om rettighetene.

Hålogalandsallmenningen

Et flertall på ni medlemmer foreslår å overføre statens grunn i Nordland og Troms, som utgjør vel 30 000 km², til regionalt eierskap ved Hålogalandsallmenningen. Det nye eierorganets styre skal ha to medlemmer oppnevnt av Sametinget, to av Nordland fylkesting og to av Troms fylkesting. Eierrådigheten underlegges ulike begrensninger av hensyn til de som har bruksrettigheter på Hålogalandsallmenningens grunn.

Forvaltningen av rettighetene til blant annet bufebeite, hugst, jakt, fangst og fiske foreslås lagt til inntil seks regionale utmarksstyrer. Disse skal ha representanter fra reindrift, jordbruk og jakt-, fiske- og friluftsinnteressene. Utmarksstyrene skal oppnevnes kommunalt, men vil stå fritt i forhold til kommunene og Hålogalandsallmenningen.

Retten til reindrift på Hålogalandsallmenningens grunn endres ikke som følge av forslaget. Det foreslås en lovfesting av rettigheter som ligger til jordbrukseiendom. Dagens regelverk for jakt, fangst og fiske på statsgrunn blir i all hovedsak videreført. Forslaget vil likevel styrke lokale brukeres og lokalsamfunnenes posisjon. Blant annet skal de inntektene som ressursutnyttelsen genererer tilbakeføres til lokalmiljøene.

Mindretallsforslag

Tre medlemmer foreslår å gi Hålogalandsallmenningen anvendelse også i statseide samiske områder i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedmark, men slik at eierorganets styre også forvalter utmarksrettighetene. Etter forslaget skal Sametinget og de aktuelle fylkestingene hver oppnevne tre styremedlemmer.

To medlemmer foreslår å videreføre statens grunneierrolle i Nordland og Troms. Den samiske og regionale innflytelsen styrkes ved etablering av regionale utmarksstyrer.

Endringer i fjellova og reindriftsloven

For statsallmenningene i sørsamiske områder foreslår utvalget å utvide fjellstyrene fra fem til sju medlemmer. Reindriften og jordbruket vil hver få to medlemmer. Det foreslås også ulike endringer for å synliggjøre reindriftens rettigheter.

Utvalget foreslår å parallellføre reindrifislovens regler om erstatningsansvar for skade påført av rein med reglene for skade påført av andre beitedyr. Det foreslås også endringer for å understreke reindriftsretten har et rettsgrunnlag i langvarig bruk.

Saksbehandling og konsultasjoner

Utvalgets lovforslag konkretiserer gjeldende prinsipper for saksbehandling og konsultasjoner når det overveies å iverksette tiltak som kan virke inn på bruken av samiske områder. Det er også foreslått særskilte saksbehandlings- og konsultasjonsregler i naturvernloven, bergverksloven og plan- og bygningsloven.

Forslagene tar sikte på å sikre samisk deltakelse i beslutningsprosesser i saker som kan få betydning for samiske rettighetshavere og interesser. Et overordnet mål er å unngå at det iverksettes tiltak som kan stride mot folkerettens krav om vern av samisk materiell kultur.

RÅDMANNENS VURDERING

Et stort og bredt sammensatt utvalg med kompetanse på alle vesentlige, relevante spørsmål brukte mer enn 6 år på utredningen, som i kortform heretter benevnes SRU II. Under veis ble det gjennomført en rekke utvalgsmøter (56 dager), forskningsprosjekter (Jfr. NOU 2007:14), ikke publiserte utredninger, befaringer (24, i alt, hvorav 8 i Trøndelagsfylkene), 7 åpne informasjonsmøter og annen møte- og kontaktvirksomhet. Det er et meget omfattende og komplekst materiale kommunen blir bedt om å komme med høringsuttalelse på. Saksframlegget er derfor utarbeidet på bakgrunn av høringsuttalelsen fra kommunene i Indre Namdal, som igjen bygger sin uttalelse blant annet på uttalelsen fra Utmarkskommunenes Sammenslutning (se http://www.lundogco.no/upload/USS/b081020_horing_nou_200713_uss_ses.pdf)

Det er en vesentlig utfordring å analysere de konsekvenser utvalgets forslag vil få, og hvilke endringer det vil medføre i forvaltningen av grunn og naturressurser i framtida. Utgangspunktet for Samerettsutvalgets arbeid har imidlertid hatt et rent folkerettslig grunnlag, det vil si spørsmålet om hvorvidt vår forvaltning og politikk har vært på trygg grunn i forhold til samenes rettigheter som urfolk og minoritet.

En av utvalgets mange vesentlige konklusjoner framkommer i form av forslag til lov om kartlegging og anerkjennelse av rettigheter til grunn og naturressurser fra og med Troms og sørover. Dette støttes også ut fra at en oppfatter det som en naturlig oppfølging av de forpliktelser Norge har anerkjent ved ratifiseringen av ILO-konvensjon nr 169 (1990). Utredningen(e) godtgjør at det er svært mye som tyder på at denne kartleggingen vil avdekke forhold som vil endre synet på de rettigheter til grunn og naturressurser som tilligger den samiske befolkningen og som ikke har vært tilstrekkelig hensyntatt i dagens forvaltning og rettsorden. Det skal som ledd i en nyordning etableres en kartleggingskommisjon som trer i funksjon ved at det fremsettes krav om utredning av rettighetstilstanden i områder, og utredningen skal behandles av Hålogalandsallmenningen eller alternativt Statskog i Sør-Norge. Dersom grunnboksforvalter er enig med kommisjonen, skal registrerte rettigheter tinglyses. Kartleggingskommisjonen er også gitt meklingsmyndighet.

For å behandle evt. tvist om rettigheter, skal det opprettes en ny og særlig rettsinstans (særdomstol); Utmarksdomstolen. Dette vil ivareta Norges folkerettslige forpliktelser i tradisjonelle samiske områder på en god måte.

Ut fra debatten omkring SRU II kan det se ut til at spørsmålet om hvem som skal ha grunnbokshjemmel, det vil si eierrådighet, tillegges særlig stor betydning. Dernest hvilke bruksretter som eksisterer (herunder allmenningensretter), og hvordan de skal anerkjennes. Dette berører i sterk grad hvilken eierrådighet den foreslåtte Hålogalandsallmenningen hhv. Statskog SF skal ha, hvilken sammensetning eierorganet og forvaltningsorganene for bruksrettene (hhv. utmarksstyrene og fjellstyrene) skal ha, og hvilken rolle fjellstyrene etter dette skal spille i forhold til administrasjon av bruksretter. Felles for alle modeller er en styrking av samenes – her i betydning samiske bruksretters - representasjon slik at disse kan jamstilles med andres og andre rettigheter.

På mange vis kan en si at spørsmålet om hvem som skal forvalte grunnbokshjemmelen er underordnet i forhold til hovedspørsmålet, som handler om anerkjennelse og jamstilling av rettigheter. I dette folkerettsperspektivet er det ikke vanskelig å finne historiske paralleller i demokratier både i inn- og utland i andre prosesser vedrørende jamstilling av rettigheter mellom for eksempel kjønn, raser og andre forhold som har splittet befolkningen i ulike ”verdikategorier”. Spørsmålene vi har på bordet i SRU II er derfor av uvanlig format. Det er særlig grunn til å merke seg at utvalgets innstilling har i de fleste spørsmål tilslutning fra samtlige 15 utvalgsmedlemmer. I ett av hovedspørsmålene – *fremtidig eiendoms- og forvaltningsordning for gjenværende statsgrunn i Troms og Nordland* – er det en mindre dissens, men også i dette spørsmålet står 12 av medlemmene bak flertallets forslag, jf. innstillingen s. 655. Det er også dissens i flere, kanskje mer underordnede spørsmål, men innstillingen bærer tydelig preg av evne til kompromisser mellom de ulike hensyn og interesser. Med bakgrunnen for Samerettsutvalgets opprinnelse og mandat er det en meget viktig konstatert at konklusjonen har sterk flertallsforankring, og at de kompromiss- eller konsensusforslag som har fått gjennomslag har sterk støtte også fra samisk hold. Dette er på mange måter en ønskeposisjon for den videre behandling av meget komplekse og store spørsmål.

I utkastet til uttalelse fra Utmarkskommunenes sammenslutning sies at: ” *USS vil sterkt advare mot en videre prosess som ikke i tilstrekkelig grad tar i betraktning de viktige mål som allerede er nådd gjennom den brede konsensus i Utvalget, oppnådd gjennom et sjelden demokratisk og grundig utvalgsarbeid. Det er også viktig at Utvalgets forslag ses på som en helhet, hvor endringer på ett område kan føre til at grunnlaget for den brede enigheten i Utvalget om andre forslag, rykkes bort.* ”

Det er gode grunner for å dele denne oppfatningen.

Flere av lovforslagene må sees på som en naturlig oppfølging - og en klar folkerettslig konsekvens – av de lovendringer som *allerede* er inntatt som norsk rett, herunder Grl. § 110a og innkorporerte konvensjoner. Dette gjelder blant annet forslag om lovregulering av saksbehandlingsmåte, konsultasjoner, kartlegging og anerkjennelse av rettigheter. Her er utvalget samstemt i sine konklusjoner. Dette er et viktig moment. Vesentlige, *prinsipielle* avvik fra innstillingen ut fra en slik analyse vil derfor lett kunne oppfattes som motstand mot innholdet i allerede vedtatte lover, herunder innkorporerte konvensjoner, og ratifiserte konvensjoner (her ILO 169). Dette er slik sett spørsmål som for lengst er avklart som generelt grunnlag for politikk, forvaltning og rettspleie.

Når det gjelder utvalgets forslag vedr. styring og forvaltning, kan det være særlig grunn til å merke seg at utvalget er delt, og at det her særlig må sies å være betydelig uenighet i den etterfølgende debatt om utvalgets konklusjoner i synet på hvem som skal forvalte grunneierretten (grunnbokshjemmelen).

Sametingspresident Egil Olli argumenterer sterkt for at flertallets forslag vedrørende Statskogs fortsatte rolle *ikke* er konsistent med folkeretten, og særlig ILO 169 art. 14 og art. 15 nr 1, og konkluderer med at *"Et fortsatt Statskog, også i noe revidert form, som styrings- og forvaltningsorgan for grunn fra Finnmark og sørover er ikke mulig."*

Dette avviker fra utvalgsflertallets oppfatning. Etter saksbehandlers vurderinger er dette likevel en innvending som må tas alvorlig, og som kan ha gode grunner for seg, men som samtidig krever en grundig juridisk analyse slik at fortolkningen i forhold til folkeretten og annet lovverk kan fastslås som sikkert grunnlag for rettsutøvelsen. Utvalget har, så langt saksbehandler kan se, ikke gitt godt nok grunnlag i sin avhandling for å avklare dette spørsmålet konkret.

Når det gjelder forvaltningen av grunnbokshjemmelen, oppfattes dette som et underordnet forhold som en i det *store* perspektivet bør kunne ta seg nødvendig tid til å avklare. Dette taler for at en kan ta den tid som behøves for å ta stilling til hvilket organ som skal ha grunnbokshjemmelen i Sør-Norge. Det er mer vesentlig hvordan organet settes sammen og styres, og hvilket mandat det får.

Slik flertallets innstilling er utformet, foreslås at Hålogalandsallmenningen overtar grunnbokshjemmelen til statsgrunn i Nordland og Troms, det vil si Statskogs eierrolle, mens forvaltningen av bruksrettene overføres til 6 regionale, frittstående organer – utmarksstyrer - som ligner fjellstyrene i statsallmenningene i Sør-Norge. (Statsallmenninger finnes kun i Sør-Norge). Her har fjelloven dannet modell for tenkningen, og utmarksstyrene er uavhengige av både Hålogalandsallmenningen og av kommunene, som oppnevner utmarksstyrene på samme måte som kommunestyrene i Sør-Norge oppnevner fjellstyrene. For både eier- og bruksrettsorgan styrkes samisk representasjon. Forslaget om ny forvaltningsordning for Nordland og Troms begrunnes i hovedsak med at en i disse områder, i motsetning til hva som gjelder for Finnmarkseiendommen og statsallmenningene i Sør-Norge, fra før av *ikke* har et forvaltningsregime som trykker lokalbefolkningens og den samiske befolkningens muligheter for å utnytte de lokale naturressursene

Et meget vesentlig punkt er at flertallet foreslår videre, på samme måte som i Sør-Norge, at Hålogalandsallmenningens grunn som hovedregel ikke skal kunne avhendes, det vil si selges/privatiseres. Dette er en klar parallell til den beskyttelse mot salg som har vært gjort gjeldende for statsallmenninger siden før de første skriftlige lover. Dette vil bidra til fortsatt å sikre tradisjonelle bruksretter mot å bli redusert eller overført til andre uavhengig av hvem som har grunnbokshjemmelen. En slik fortsatt trygghet for allmenningsrettens vern vil være meget viktig å få fastslått, og spørsmålet er også viktig for debatten om forvaltningsregime, jfr. Statskogs rolle. Eneste mulige adgang til å gjøre unntak for viktige hovedprinsippet kan være at særlig tungtveiende grunner foreligger. En slik grunn oppgis å kunne være "de tilfeller hvor statens grunn i dag ikke bare omfatter tradisjonelle "utmarksarealer", men også hvor slik grunn er blitt en del av kommunens tettstedsområde." En kan ikke se at dette er relevant for vår kommune, og en har heller ikke kjennskap til at dette er relevant innenfor de kommuner som har statsallmenninger.

Et annet vesentlig punkt i flertallets innstilling er at en forutsetter tilbakeføring av festeinntekter og andre grunneierinntekter til de lokalsamfunn hvor inntektene er generert, etter dekning av utgifter til egen drift. Dette er et mål som støttes fullt ut.

For statsallmenningene i Sør-Norge foreslår flertallet å videreføre Statskogs grunnbokshjemmel og fjellstyrenes rolle, men slik at det for fjellstyrenes del blant pålegges kontaktmøter mellom fjellstyrene og reindriftens områdestyrer (ny § 10 a), at reindriftens representasjon ikke som i dag skal erstatte jordbrukets representasjon, men at begge grupper skal ha to styremedlemmer hver.

For å realisere dette foreslås at antall styremedlemmer i de aktuelle fjellstyrene utvides fra fem til sju. I fjellova § 1 siste ledd foreslås inntatt en prinsippbestemmelse som fastslår at retten til samisk reindrift der slik reindrift har vært drevet fra gammelt av, er en selvstendig bruksrett i statsallmenningene på linje med andre bruksrettigheter med grunnlag i alders tids bruk. Både ILO-konvensjonen nr 169 artikkel 15 FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 gir forvaltningen klare pålegg om å sikre sameenes (urfolks) deltakelse i grunn- og ressursdisponeringen i deres områder på en annen måte enn dagens forvaltningsordning med Statskog gjør. For å sikre samisk innflytelse på statens grunneierdisposisjoner i statsallmenningene og på annen aktuell statsgrunn i Sør-Norge, bør etter Samerettsutvalgets mening ett av medlemmene i Statskog SFs styre oppnevnes etter forslag fra Sametinget. En har således på dette punktet anbefalt at det gjøres en endring i foretakets vedtekter. Både folkerettslige forpliktelser og nasjonale likhetsgrunnsetninger gjør det derfor nødvendig å endre organiseringen av utmarksforvaltningen på statsgrunn i Nordland og Troms. Likevel vil Hålogalandsallmenningen etter flertallets forslag ikke berøre våre områder, og slik sett kunne en konkludere med at en ikke trenger å ha synspunkter på forvaltningsmodellen nord for fylkesgrensa.

Valget av forvaltningsmodell vil imidlertid innvirke på flere måter. Modellen vil – dersom den blir vellykket i forhold til målsettingene - sannsynligvis danne grunnlag for allmenningsforvaltningen også i Sør-Norge fordi det er meget vanskelig å anta at bruks- og rettighetsforholdene (i forholdet mellom same og bumann) historisk sett har vært *vesentlig forskjellig* nord og sør for denne grensa. Dette tilsier at en bør ha en åpen holdning til hvilken forvaltningsordning som skal gjelde. En kombinasjonsløsning med Hålogalandsallmenningen (og Finnmarkseiendommen) i nord og Statskog i sør, vil nok – i alle fall teoretisk – åpne for større muligheter for ulikheter i forhold til en forutsigbar og enhetlig forvaltning av grunneierretter med videre. En velger her likevel å anbefale flertallets forslag om videreføring av Statskogs rolle i Sør-Norge inntil en evt. har gode og omforente grunner for å endre ordningen. Det er viktig at en – i likehet med hva som ser ut til å gjelde for Hålogalandsallmenningen – klarer å skille rollene som grunneier og myndighetsorgan ved at rollene ikke skal være samlet på samme hånd.

Dersom Hålogalandsallmenningen i likhet med Finnmarkseiendommen borttas fra Statskog SFs grunnbokshjemmel, vil Statskog åpenbart måtte vurdere sitt eksistensgrunnlag som statsforetak. Spørsmålet er naturligvis om dette er en relevant problemstilling i forhold til de grunnleggende folkerettslige spørsmål SRU II har utspring i. Svaret synes enkelt; hensynet til et statsforetaks økonomi kan ikke stå i veien for ellers ønskede endringer i forvaltningsordningen. Det er imidlertid relevant å vurdere spørsmålet ut fra de konsekvenser dette kan ha for en forutsigbar og enhetlig forvaltning av grunneierretter med videre. Dersom mindretallets forslag og å utvide Hålogalandsallmenningen blir vedtatt, er det naturligvis ingen veg utenom en ren nedlegging av Statskog SF. Dersom grunnbokshjemmelen overføres til *flere ulike organer* uten en forvaltningsmessig overbygning (ankeinstans), risikerer en at det oppstår en ulik forvaltningspraksis med ulik fortolkning av gjeldende rett som kun kan avklares gjennom utmarksdomstolen eller andre rettsinstanser. Her har en så å si valget mellom en Hålogalandsallmenning og et ”revidert” Statskog. Hensynet til enhetlig forvaltning vil i begge tilfeller trolig kunne oppfylles. Den viktigste utfordringen i et nytt forvaltningsregime vil uansett være avbalansere samiske folkerettslige interesser vern med andre lokale legitime interesser når det gjelder bruken av utmarka/allmenningen (vann og land).

Samerettsutvalget foreslår også endringer i plan- og bygningsloven *"for sikringen av naturgrunnlaget for samisk kultur (her: i tradisjonelle samiske bruksområder) og for hvordan virkningen for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsnivå skal bedømmes når det treffes planvedtak etter loven her (...) Sametingets planretningslinjer skal legges til grunn ved planlegging etter loven her. Statlige, fylkeskommunale og kommunale organer skal også følge retningslinjene ved enkeltvedtak etter loven her og annen lovgivning som retningslinjene har betydning for."*

USS tolker denne bestemmelsen som et forslag som *"går for langt i å tilgodese de samiske interesser til fortrengsel for andre legitime interesser"*. Det gjelder forslag til ny §25 - Samisk representasjon i offentlig oppnevnte råd, utvalg og nemnder mv, hvor det fremgår at *"Sametinget har rett til å være representert i offentlig oppnevnte organer, herunder råd, utvalg, nemnder mv, som behandler spørsmål vedrørende bruk, utnyttelse og disponering av grunn og ressurser i de tradisjonelle samiske områdene."* Samme rett til representasjon er i annet punktum gitt enkelte samiske rettighetshavere.

Fra USS sin høringsuttalelse saks (understreking er gjort for egen regning): *"Bestemmelsen bør etter USS sitt syn begrenses til organer som har som hovedoppgave å behandle slike spørsmål, slik at ikke alle organer som ved enkelte anledninger skulle behandle slike spørsmål som et ledd i annen virksomhet, blir møtt med krav om samisk representasjon. Slik bestemmelsen er formulert, omfatter den videre også politisk oppnevnte organer. I slike demokratiske organer vil samiske interesser konkurrere på lik linje med alle andre mht representasjon. Det er USS syn at det er nødvendig at ordlyden i lovteksten avgrenses mot slike organer. Det er ikke tilstrekkelig at det i kommentarene i forarbeidene fremgår at det ikke er naturlig å kreve samiske deltakelse i slike organer. 8"*

Det kan i tillegg bemerkes at en slik bestemmelse også kan medføre visse praktiske problemstillinger, særlig i sørsamiske områder, og særlig i kommuner hvor den samiske befolkning er fåtallig. Det kan se ut til at USS oppfatning om at dette lovforslaget går altfor langt, ved at en gir generelle samiske interesser forrang fremfor andre viktige samfunnsinteresser, at forslaget går vesentlig lenger enn det Norges folkerettslige forpliktelser tilsier, at Sametinget gis ensidig rett til å diktere *"hvordan virkningen (...) skal bedømmes"*, og at Sametinget dermed er gitt en eksklusiv rett til å utarbeide slike retningslinjer. Saksbehandler vurderer dette som en vesentlig påpekning, særlig sett i lys av at det en ønsker å oppnå er en jamstilling av rettigheter, og ikke en forskyvning som medfører en ny ulikevekt.

Det er ingen grunn til å tro at en ulikevekt av en slik karakter vil skape mindre konflikter enn den ulikevekt en har hatt til i dag

KONKLUSJON/TILRÅDING

Jfr. forslag til vedtak.

Rørvik, 13.01.09

Roy H. Ottesen
rådmann